

Učíme se venku

ATELIÉR

www.ucimesevenku.cz

UČÍME SE VENKU PODPORUJÍ

Ministerstvo životního prostředí

UNITED NATIONS
Informační centrum OSN v Praze

Nadace
Vodafone
Česká republika

DĚKUJEME

Vydalo Vzdělávací centrum TEREZA, z.ú. v roce 2018

Autor Justina Danišová, TEREZA, vzdělávací centrum

Fotografie Justina Danišová

Ilustrace Eva Dostálová, Justina Danišová, Anna Kulíčková

Jazykové korektury Adéla Hronová Hamplová

Grafická úprava Studio VOALA

Vzdělávací centrum TEREZA, z.ú.

Haštalská 17, 110 00 Praha 1

+420 224 816 868

tereza@terezanet.cz

www.ucimesevenku.cz

www.terezanet.cz

TEREZA

CHCETE UČIT VENKU?

? PROČ?

Učení venku přináší dětem řadu výhod. Kromě rozvoje psychického i fyzického zdraví jim pomáhá zlepšovat pozornost, vzdělávací výsledky, motivaci k učení i vztahy ve třídě. Všechny benefity učení venku jsme popsali v knize *Tajemství školy za školou*, která je volně ke stažení na www.ucimesevenku.cz/tajemstvi-skoly-za-skolou.

? JAK?

Cest ven je mnoho. Můžete začít krátkými aktivitami, vyráběním jednoduchých pomůcek, využít zkušeností kolegů, kteří již venku učí nebo otestovat celou lekci na konkrétní téma. Stačí si jen vybrat, kterým tématem chcete začít! ↓

JAZYKY

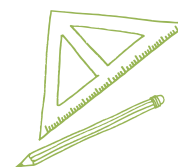
Čtení a psaní venku
otvírá fantazii

LABORATOŘ 1 + 2

Bádání venku přináší
nové objevy i setkání

ČÍSLA

Hmatatelné počty
a geometrie v praxi

ATELIÉR

Nekonečné množství materiálu
i možností ke tvoření
a zároveň výstavní síň

OŽIVLÁ HISTORIE

Historie na vlastní kůži

KDE A JAK ZAČÍT

Největší interaktivní učebna
začíná za vašimi dveřmi

POMÁHÁME UČIT VENKU

POKUD HLEDÁTE

INSPIRACI, co venku objevovat – www.ucimesevenku.cz/stahuji

POMŮCKY zdarma, které si vyrobíte venku s dětmi – www.ucimesevenku.cz/pomucky

PŘÍKLADY PŘÍMO Z PRAXE – www.ucimesevenku.cz/blog

KOMUNITU, která sdílí zkušenosti i rady – www.facebook.com/group/ucimesevenku

SEMINÁŘE pro rozvoj své praxe – www.ucimesevenku.cz/seminare

AKTIVITY A HRY ven pro malé i velké – www.ucimesevenku.cz/druziny-venku

ARGUMENTY, proč chodit ven – www.ucimesevenku.cz/proc

PŘIPOJTE SE K NÁM

NA FACEBOOKU – www.facebook.com/ucimesevenku.cz

V UZAVŘENÉ FB SKUPINĚ – www.facebook.com/groupsucimesevenku

NA INSTAGRAMU – www.instagram.com/ucime_se_venku

ZAKLÁDAJÍCÍ ORGANIZACE

—

PODZIM

—

1 LISTOVÉ VITRÁŽE

Cíl:	Vyzkoušet si tvoření vitráží venku pomocí přírodnin.
Čas:	20–40 min
Věk:	MŠ, ZŠ, SŠ
Místo:	místo, kde je možné použít přírodniny k tvoření
Období:	nejvhodnější podzim, lze celoročně (najdete méně odstínů a je třeba vybírat, co a kde trhat)
Pomůcky:	papíry (čtvrtek, karton či běžný papír ve dvou vrstvách), nůžky, izolepa, kolíčky

1 UKÁZKOVÁ VÝSTAVA

Nejprve dejte do skupin pár předem vyrobených listových obrázků, vyrobte s dětmi jednu vitráž, až vidí jak technika funguje. Můžete vytvořit hned v úvodu i malou galerii, kterou si děti projdou a snadněji vymyslí vlastní témata.

2 TÉMA A MATERIÁL

Dále mají děti za úkol ve skupinách nebo samostatně v domluveném prostoru sesbírat vhodný materiál – listí či další přírodniny – a promyslet si téma, tvar, barvy svého obrazu.

3 PRÁZDNÝ PROSTOR

Na začátku vlastní tvorby je třeba vystříhnout ty části obrazu, kde bude skrze listí prosvěcovat slunce – je možné si obrázek předem načrtnout. Vystřihování jde snadno, pokud se papír přehne. Nejsnadněji se stříhá obyčejný papír, přes něj ale prosvítá izolepa, proto můžete použít dva listy papíru na sobě. Ještě lepší je čtvrtek či kartón.

TIP: Pokud pracujete s menšími dětmi, doporučujeme používat dva listy papíru na sobě nebo čtvrtek – malé děti samy nedokážou kartón vystříhnout.

4 BARVY

Vystřižené volné místo potom zaplňujeme listy. Jde to snadno, stačí jen přikládat listy a na okraji přilepit. U velkých ploch je lepší listy spojit izolepou i uvnitř obrazu.

5 GALERIE

Na závěr každý vystaví svůj obraz v domluveném prostoru, např. ho připevní kolíčkem na strom. Pak už jen stačí si galerii projít a kochat se, jak paprsky rozzáří obrazy a jak se mění intenzita barev s měnícím se úhlem pohledu.

TÉMATATA OBRAZŮ:

TVARY

Je vhodné začít základními tvary (obdélník, čtverec, kruh), které dovolí vše si vyzkoušet. Zároveň to umožňuje další aktivitu: třídění dle tvarů v rodném jazyce, nebo pro zkušenější v cizím jazyce.

ZVÍŘATA A AKCE

Stačí namalovat oblíbené zvíře nebo situaci. Pak vystříhnout část, která má být barevná, a hurá na výběr a lepení listů. Tato varianta dovoluje opakovaně si povídat o tématech, která skupinu zaujala. Mohou tak vzniknout ilustrační nástěnné obrazy do třídy, obrázky do sešitu či na okno.

MAPY A PLANETY

To už je výzva, ale stojí za to. Vznikají krásné obrazy. Při jejich tvorbě se navíc báječně využijí a aplikují znalosti, které děti získaly v jiných lekcích.

POSTAVY A PŘÍBĚHY

Oblíbená varianta, když máte dost času (např. ve družině, na výletu atd.). První krok je načrtnout svou oblíbenou postavu. Pak vystříhnout vybraná místa a postavu obléknout do listového modelu. S některými skupinami vznikají i v průběhu tvorby příběhy, ve kterých jednotlivé postavy vystupují. Každý vypráví část příběhu. Je to vždy velká legrace. S malými dětmi využijete pro rozvoj rodného jazyka, u zkušených lze trénovat i konverzační dovednosti v cizím jazyce.

! TIP NA UCHOVÁNÍ

VYLISOVAT –

pokud chcete obrazy zachovat či darovat jako dárek. Doporučujeme vylisovat v zatížených novinách. Lze tvořit i s již vylisovanými listy, ale ty jsou křehčí, a tak práce vyžaduje větší jemnost.

VYLEPIT –

po vylisování se hodí obrazy nalepit na okno, kde vyniknou barvy.

2 PTAČÍ MASKY

Cíl:	Vyzkoušet si trochu jiné malování a zažít ptačí život téměř na vlastní kůži.
Čas:	30 min
Věk:	MŠ, ZŠ
Místo:	kdekoliv, kde je možné malovat a běhat
Období:	v teplé části roku
Pomůcky:	papír, tužky, pastelky, podložky, pracovní list, štětce, misky na vodu a hlínu, gumičky, nůžky, obrázky, ptáků

1 HLINĚNÉ BARVY

Každé dítě si může namalovat svou vlastní ptačí masku nebo využít některou z připravených. Pak si děti samostatně nebo ve skupinách najdou hlínu barvy, kterou budou na svého opeřence potřebovat. Smíchají s vodou (vody raději co nejméně), a pustí se do malování. Pokud je třeba, lze dokreslovat některé detaily pastelkami.

Naše zkušenost: Peří ptáků skvěle napodobuje téměř suchý štětec jen lehce namočený do mírně vlhké hlíny. Děti objevily, že nejlépe barva chytá přímo z vlhké hlíny ze země.

TIP: Podpořte dětskou představivost – kdo chce, může vymyslet nové ptačí druhy. Je zcela v pořádku, pokud se některé děti budou držet šablon, ale ty, které baví objevování nového, rády vyzkouší svou fantazii. Mohou vymyslet tvar masky, barvy peří, zobáku i jméno a styl života nového ptačího druhu.

2 MASKY OŽÍVAJÍ

Namalované masky vystříháme, každé dítě si je přiloží k obličejí a naměří si, kde je nevhodnější udělat otvory pro oči. Ty vystříhne. Pak už stačí vymyslet způsob upevnění.

Naše zkušenost: Nejsnadnější způsob, jak masky přichytit k hlavě, je obyčejnou kuchyňskou gumičkou: přetáhneme gumičku přes celou hlavu a na čele pod ní masku zastrčíme. Masku lze upevnit i látkovou gumou skrze otvory na okrajích, ale ty se můžou časem trhat (je dobré je zpevnit podlepením) a příprava trvá déle.

3 V PTAČÍ KŮŽI

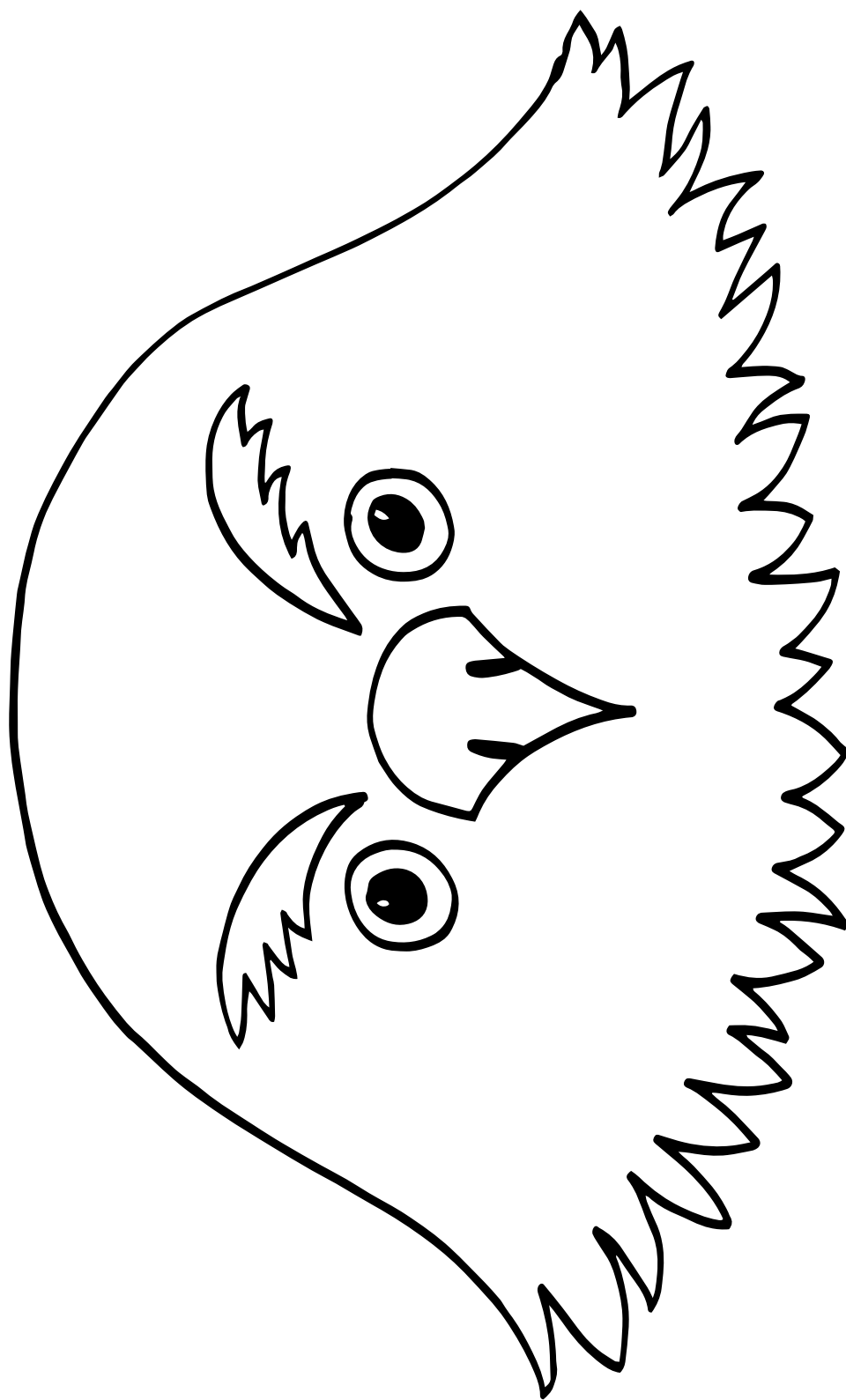
Po tvoření je vhodné nechat děti trochu „prolétat“ a pokud možno jim v tom nechat úplnou volnost (často nejoblíbenější část lekce). Děti si samy vytvoří skupinky, ve kterých si vymyslí vlastní hru, užívají si života jako ptáci. Pokud je třeba, může se závěrečná hra spojit a celá třída si zahraje (společně vymyšlené) scénáře, např. stavíme hnízdo, hledáme potravu, utíkáme před predátorem, učíme mláďata létat, odlétáme do teplých krajín, čekáme na krmení v krmítku atd.

Tuto prožitkovou část je příjemné ukončit sdílením, jak kdo co prožíval, zda bylo zajímavější malování, vymyšlení nebo hraní v maskách, jaká další zvířata by šla takto vytvořit apod.

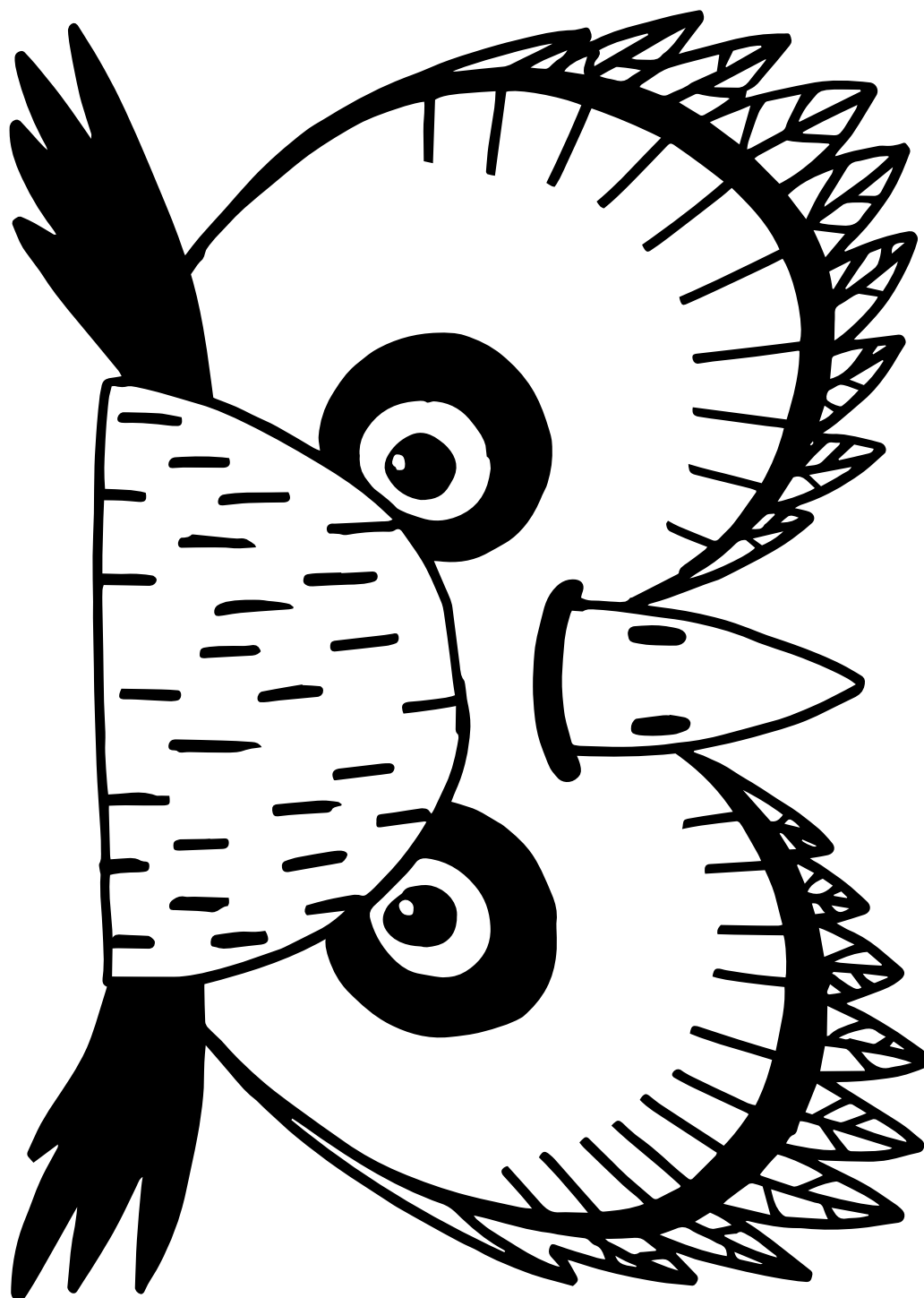

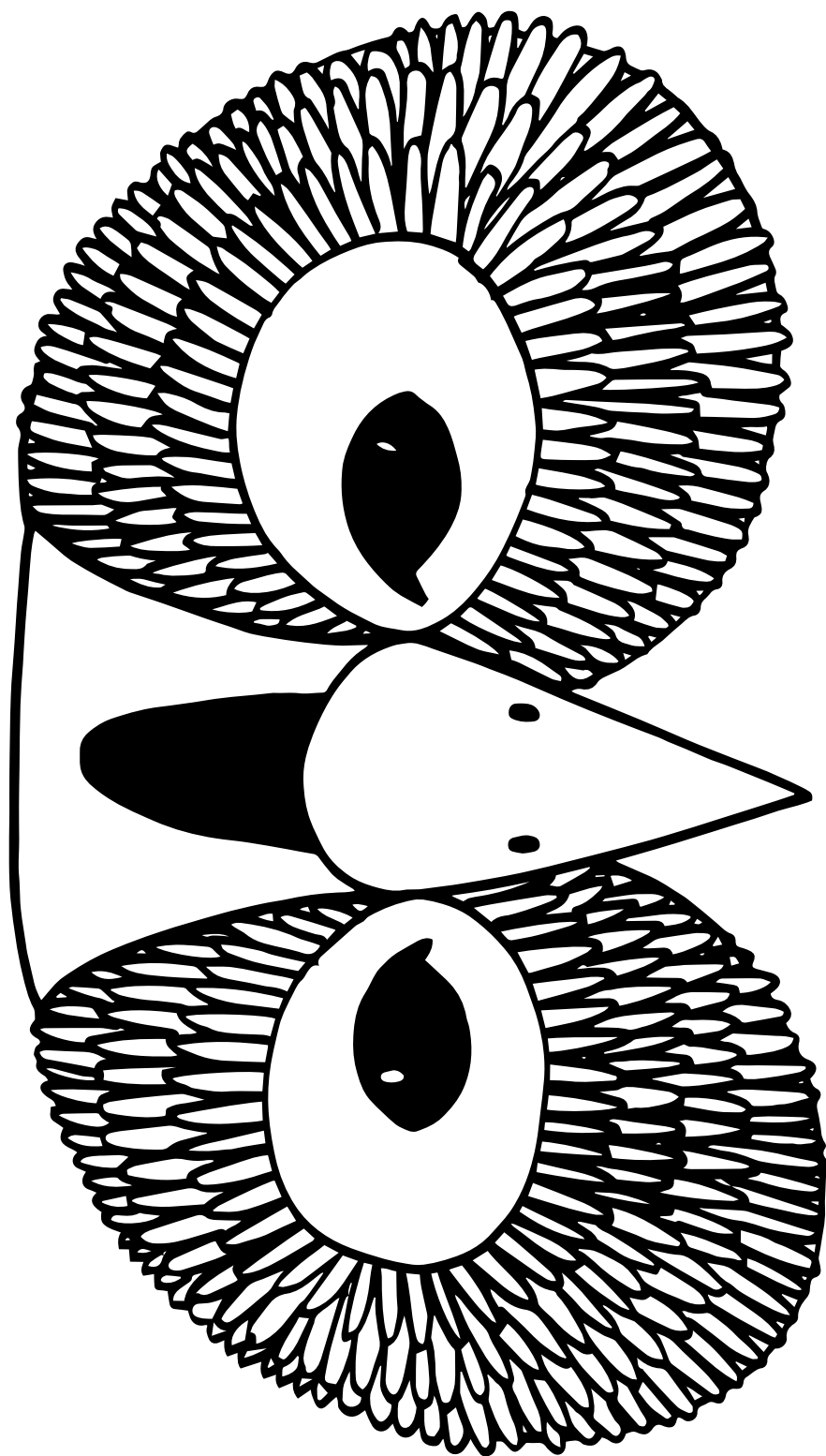
PTAČÍ MASKY

PTAČÍ MASKY

PTAČÍ MASKY

3 V ČEM SE LIŠÍ OBRAZY

Cíl:	Porovnat, v čem se liší a co mají shodné tři různá zobrazení jedné věci (digitální obraz, namalovaný obraz a skutečná předloha).
Čas:	40 min
Věk:	ZŠ, SŠ
Místo:	kdekoliv
Období:	v teplé části roku / celoročně
Pomůcky:	papír, tužky, podložky, do skupiny techniku na focení (mobil, foťák, tablet), pracovní listy

1 ODHAD ROZDÍLŮ

Zeptáme se dětí, zda si myslí, že na různém zobrazení té samé věci mohou najít rozdíly. Jak se podle nich bude lišit, pokud se na něco podívají ve skutečnosti, na digitální fotografii nebo to uvidí namalované na papíru? V čem se asi takové obrazy liší? Co mohou mít naopak společného? Necháme proběhnout krátký brainstorming, nehodnotíme, nepřidáváme vlastní názory, jen podporujeme další odpovědi nebo vracíme k tématu, pokud se už děti příliš vzdálí.

2 VÝBĚR MÍSTA

V domluveném prostoru si skupiny najdou místo pro pozorování a výsek reality, který budou zaznamenávat různými technikami. Může to být výhled do krajiny, pohled na betonovou zídku, detail kůry stromu nebo kamenitá cesta, cokoliv je zaujme. Je vhodné, aby skupiny nebyly příliš blízko u sebe a nerušily se v následné práci.

3 TŘI JINÉ OBRAZY

Úkolem skupiny bude si vybrané místo: A) detailně prohlédnout, B) vyfotit (na foťák, mobil, tablet) a C) namalovat do pracovního listu.

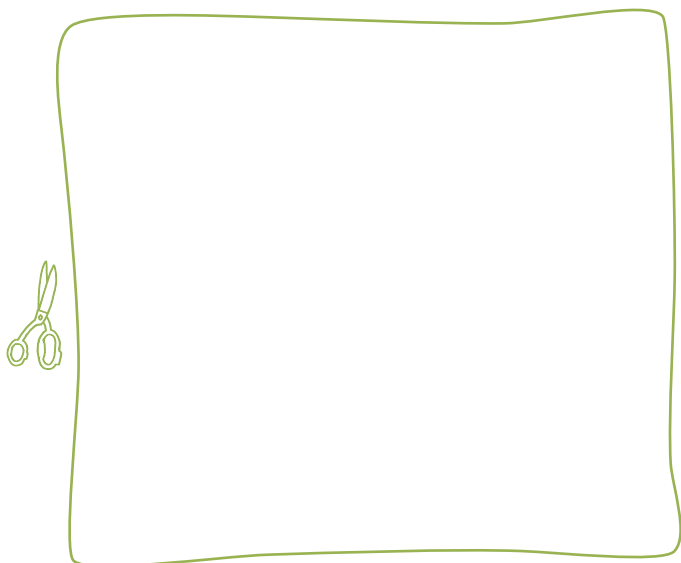
4 POROVNÁVÁNÍ

Potom děti tyto tři obrazy porovnájí a výsledek shrnou do pracovního listu. Tam jsou tzv. Vennovy diagramy, které nám umožňují zapsat, co je pro danou věc jedinečné, v čem se shoduje s jinou věcí i v čem se shoduje se všemi věcmi, které porovnáujeme. Děti tedy zapíšou, co je jedinečné pro digitální obraz, který vyfotily, co pro nakreslený obraz a co pro skutečný pohled, na který se dívají. Zároveň ale musí najít a zapsat, co je společné např. pro digitální a namalovaný obraz, ale zároveň neplatí pro skutečný pohled. Takto postupují dál včetně zápisu, co mají všechny tři obrazy společného. Něco může být náročné, proto není nutné vyplnit vše, stačí alespoň polovina.

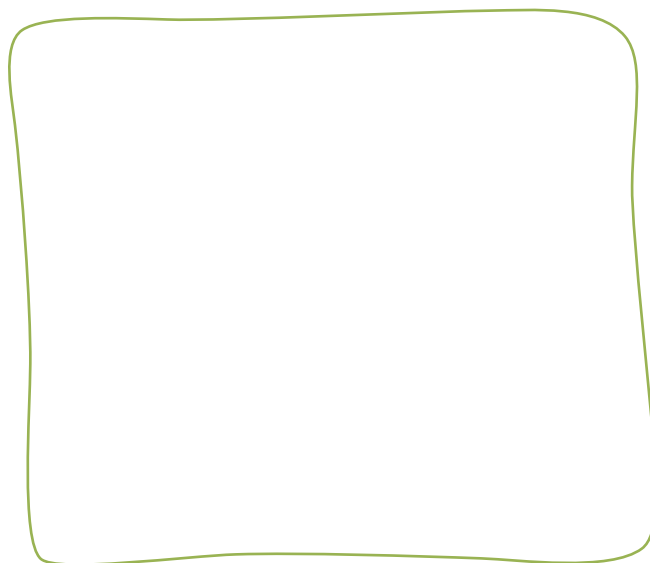
5 OHLÉDNUTÍ

Společně se podíváme, jaká místa si kdo vybral a proč, pak společně probereme, na jaké rozdíly a podobnosti jednotlivé skupiny přišly. Všichni si mohou dopisovat do svých pracovních listů rozdíly, na které sami nepřišli. Vyhodnotíme i to, jaké rozdíly jsme odhadovali v úvodu lekce a jaké vidíme teď. V závěru lekce dáme prostor i ke sdílení AHA momentů nebo nových zážitků, které díky pobytu venku vznikly.

V ČEM SE LIŠÍ OBRAZY

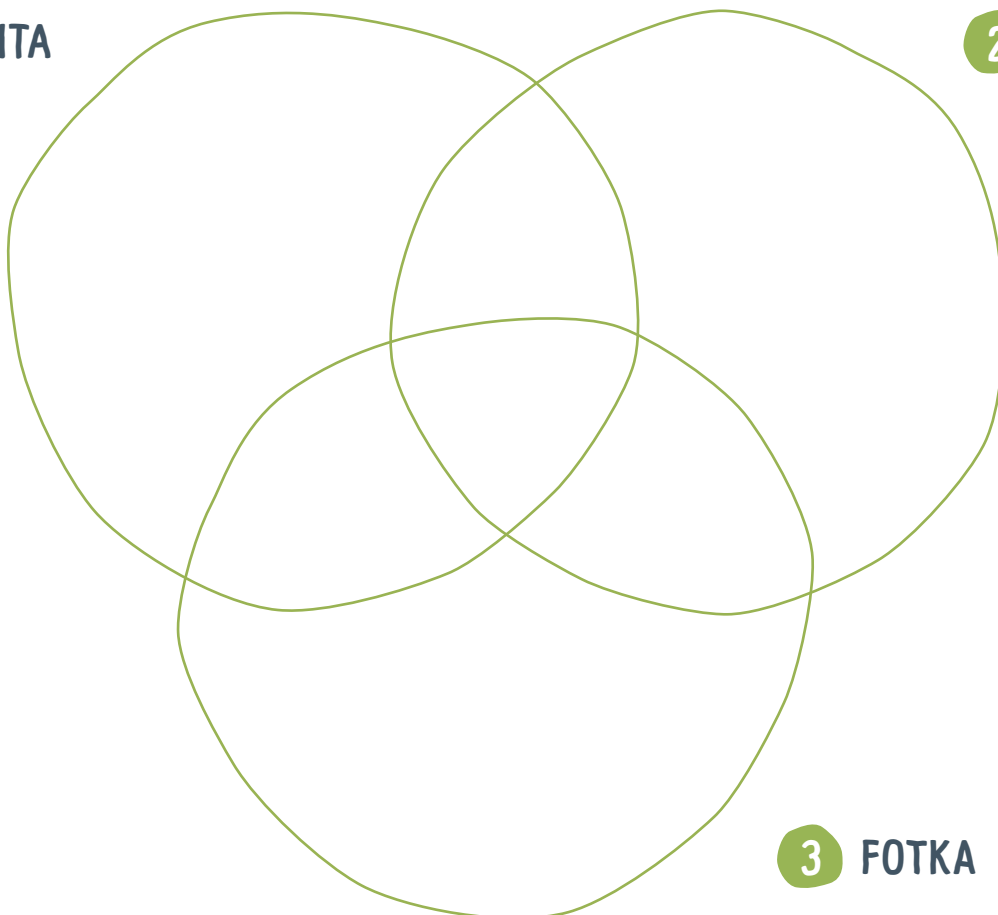
1 REALITA

2 KRESBA

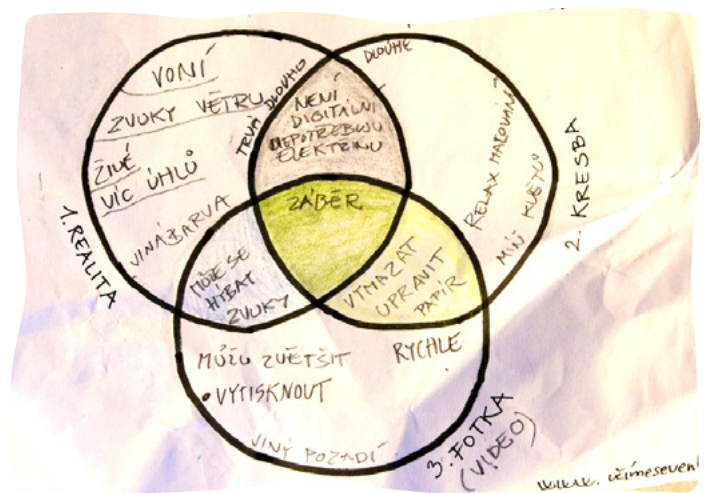
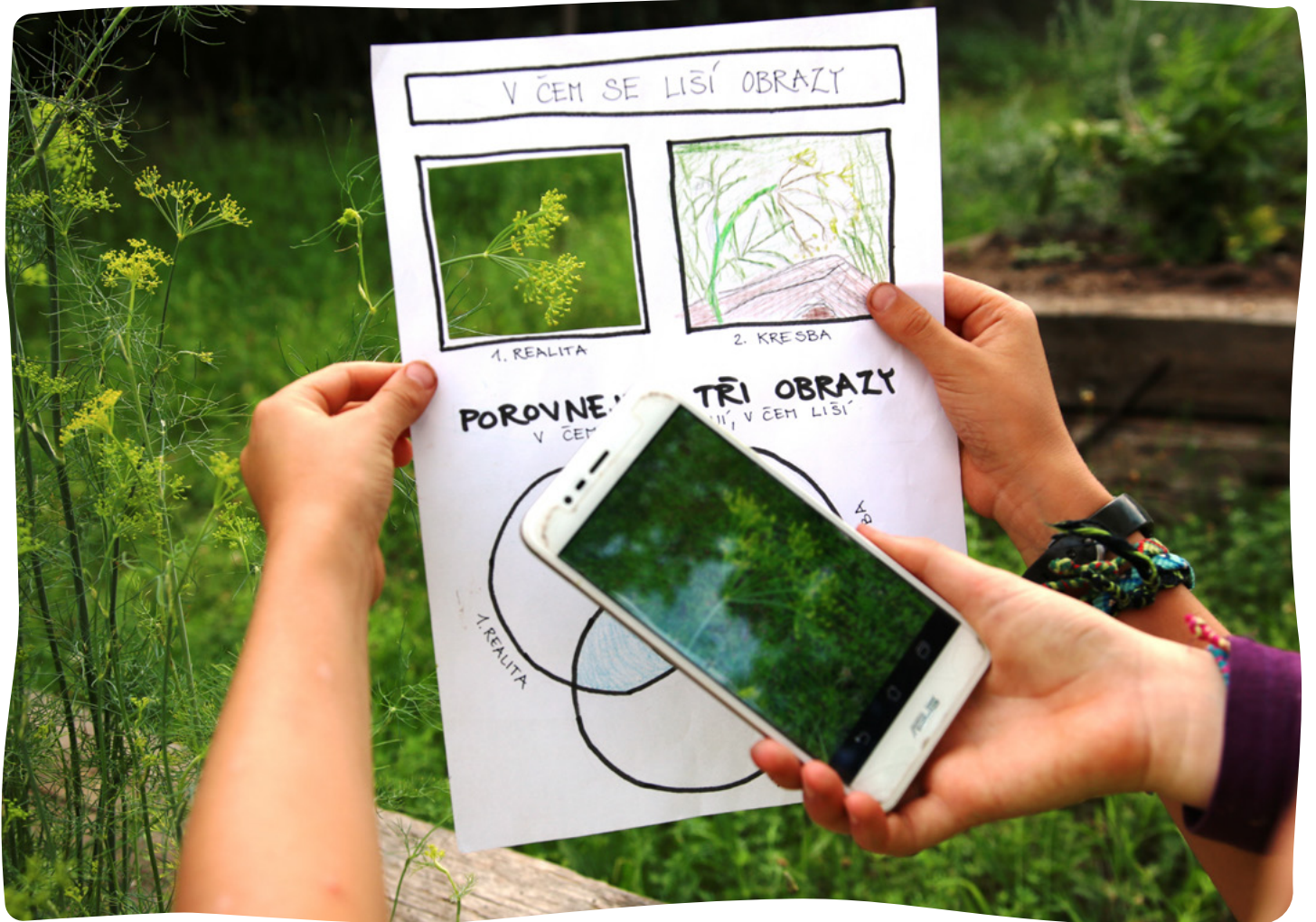
POROVNEJTE TŘI OBRAZY.
V ČEM SE SHODUJÍ, V ČEM LIŠÍ.

1 REALITA

2 KRESBA

3 FOTKA

www

ZIMA

www

4 GALERIE ZIMA

- Cíl:** Vyrazit na čerstvém vzduchu i v zimě. Naučit se dívat na zimu jinými očima a plně využívat možností, které nabízí. Prozkoumat, co krásného umí mráz. Tvořit pod širou oblohou a užít si práci se sněhem.
- Čas:** 10–40 min (dle výběru aktivit)
- Věk:** MŠ, ZŠ, SŠ
- Místo:** na klidném místě, kde se lze soustředit na tvoření
- Období:** když je sníh a/nebo mráz
- Pomůcky:** vhodné oblečení a obutí, fotoaparát; na ledu zrcátka vhodné nádoby a přírodniny/předměty, provázek, voda; vodovky a štětce

1 LEDOVÉ OBRAZY

I když není sníh, je možné obdivovat krásy zimní venkovní galerie – jen je důležité umět se dívat. Pokud mrzne a na předmětech jsou vidět ledové krystalky, je to výborná příležitost, jak s dětmi objevovat mistrovská díla. Hledejte největší krystaly nebo nejzajímavější tvary. Doporučujeme si je vyfotit a pak při zvětšeném detailu sledovat, jak tvoří příroda. Při focení je možné trénovat i umění kompozice.

2 LEDOVÁ ZRCÁTKA

Očekáváte-li mrazivou noc, staňte se tvůrci ledového umění. Do vhodných nádob vložíme přírodniny (důvod k procházce!) nebo jiné předměty, zalijeme je dostatečnou vrstvou vody (musí být minimálně 1,5 cm hluboká), můžeme vložit i provázek jako poutko pro zavěšení a necháme přes noc za oknem zmrznout. Další den nás čeká překvapení, jak krásné obrazy jsme společně s mrazem vytvořili!

3 VODOVKY NA SNĚHU

Pokud je sníh lehce přemrzlý, má pevnější krustu na povrchu a nedá se z něj stavět, je to ideální čas na malování (nebo psaní) vodovkami. Pozor, našlapujeme opatrně, ať si neponičíme malířské plátno.

4 SNĚŽNÉ STOPY

Sníh dovoluje nejen stopování, ale i napodobování a vymyšlení stop. Nejprve vyzveme děti, ať prozkoumají okolí – jaké vidíme stopy? Které se vám líbí nejvíc a proč? Oblíbené jsou stopy, které zanechají ptáci křídla při odletu. Potom mohou děti vyzkoušet napodobování známých stop nebo vytvořit své vlastní (co takhle stopy „zimního hada“?).

! TIP – SNĚHOVÍ ANDĚLÉ

Hravá aktivita na závěr sněžného výletu. Ležící postava pohyby rukou vytvoří křídla a sukni, pak už stačí jen domalovat, co autoři uznají za vhodné.

5 ZIMNÍ SOCHAŘI

Cíl:	Vyrazit na čerstvý vzduch i v zimě. Tvořit pod širou oblohou a užít si práci se sněhem.
Čas:	10–60 min (dle výběru aktivit)
Věk:	MŠ, ZŠ, SŠ
Místo:	prostor, kde je možné tvořit ze sněhu
Období:	když je lepivý sníh
Pomůcky:	vhodné oblečení a obutí

1 SNĚHOVÉ OBRAZY

Příjemné rychlé tvoření. Pomocí sněhu vytvoříme na kmenech s hrubou kůrou nejrůznější obrazce (zvířata, tvary, postavy). Pokud bude mrznout, mohou obrazy na kmenech vydržet pro kolemjdoucí dlouhou dobu.

2 SNĚŽNÁ MINI ZVÍŘATA

Skupiny či jednotlivci ze sněhu rychle postaví miniaturní žijících, vyhynulých nebo vymyšlených zvířat. Následuje krátká procházka malou bílou galerií a po výtvarné „rozcvičce“ se můžeme pustit do opravdového díla.

3 SNĚŽNÁ MAXI ZVÍŘATA

Tentokrát všichni společně nebo ve větších skupinách zkusíme postavit opravdu velkou sochu (máme-li dostatek lepivého sněhu). Je třeba se rychle domluvit, co/kdo se bude tvořit, případně si rozdělit úkoly. Logicky vyplývá fáze – hromadění sněhu. Někdo sníh nosí, jiní modelují, někdo hlídá celkový tvar atd. V zimě je třeba pracovat svižně a udržovat se v pohybu a nadšení, pak nikomu není chladno.

TIP: SNĚŽNÝ BUNKR

Pokud část třídy láká víc než stavění sochy budování sněžné architektury, hurá do toho. Jen je třeba si naplánovat stavbu, kterou bude možné stihnout během času určeného pro lekci venku (děti se mohou dohodnout na dokončení po škole).

Naše zkušenost: Nám se osvědčilo stavět stěny z koulí – stavba rychle pokračuje a je pevná, mezery se vyplní dalším sněhem. Strop může zůstat volný nebo lze použít dlouhé větve a zakrýt střechu prostěradlem.

www

JARO

www

6 HLINĚNÉ KRÁSLICE

- Cíl:** Zažít překvapení z toho, jak krásný může být výsledek při malování blátem. Posunout představy o tom, co vše můžeme díky jednoduchým věcem z přírody vytvořit.
- Čas:** 15–30 min
- Věk:** MŠ, ZŠ, SŠ
- Místo:** kdekoliv
- Období:** když je vhodné počasí, ideálně kolem Velikonoc
- Pomůcky:** vyfouklá vajíčka, papír, štětce, podložky, misky na hlinu a vodu, voda, větvičky, lepicí páska, pracovní list

1 HLÍNA JAKO BARVIVO

Na vhodném místě natěžíme hlinu. Můžeme připravit i různé odstíny (černozem, písčitá hlína, velmi různé barvy umí jí! atd.). Vyfouknutá vajíčka si jemně napíchneme na větvičky a můžeme začít. Štětcem nanášíme vrstvu hlíny na vajíčko. Můžeme přímo kreslit tvary, nebo natřít větší plochu.

2 VYŠKRABOVÁNÍ

Po zaschnutí vrstvy hlíny můžeme vyškrabovat ostrou větvičkou nebo špičkou tužky další vzory a tvary. Je možné postup několikrát opakovat. Vyškrabování skvěle vynikne na předem obarvených vajíčkách – pod vrstvou hliněné barvy se může skrývat třeba červená.

TIP: Vyzkoušejte přírodní obarvování! Například žlutohnědé až červenohnědé odstíny získáte pomocí cibulových slupek, červenou díky vývaru z červené řepy a modrou pomocí vývaru z červeného zelí s přidáním octa.

3 MALOVÁNÍ NA PAPIR

Využít hliněné či uvařené přírodní barvy můžeme i na papíře. Z pracovního listu si děti vystříhnou

obrázek, který se jim líbí, a vymalují ho. Pak už stačí jen přilepit zezadu větvičku a hraní krátkého velikonočního divadla může začít.

! TIP – UŠÁK V POHYBU

K tématu velikonočních svátků se skvěle hodí vyrábění z proutků. Můžete vyzkoušet jednoduchou ohýbanou stavebnici viz fotonávod. Připravené nohy, uši i tělo se navíc mohou svázat v různých pozicích, a tak králíček v některé skupině může sedět, jinde běžet nebo skákat.

! TIP – VÝZDOBA

Ze všeho, co v lekci vznikne, lze snadno vytvořit velikonoční výzdobu: namalovaná vajíčka navlékneme na ohebné proutky nebo zavěsíme na provázek, zvířátka na větvičkách zapíchneme do květináčů s osením.

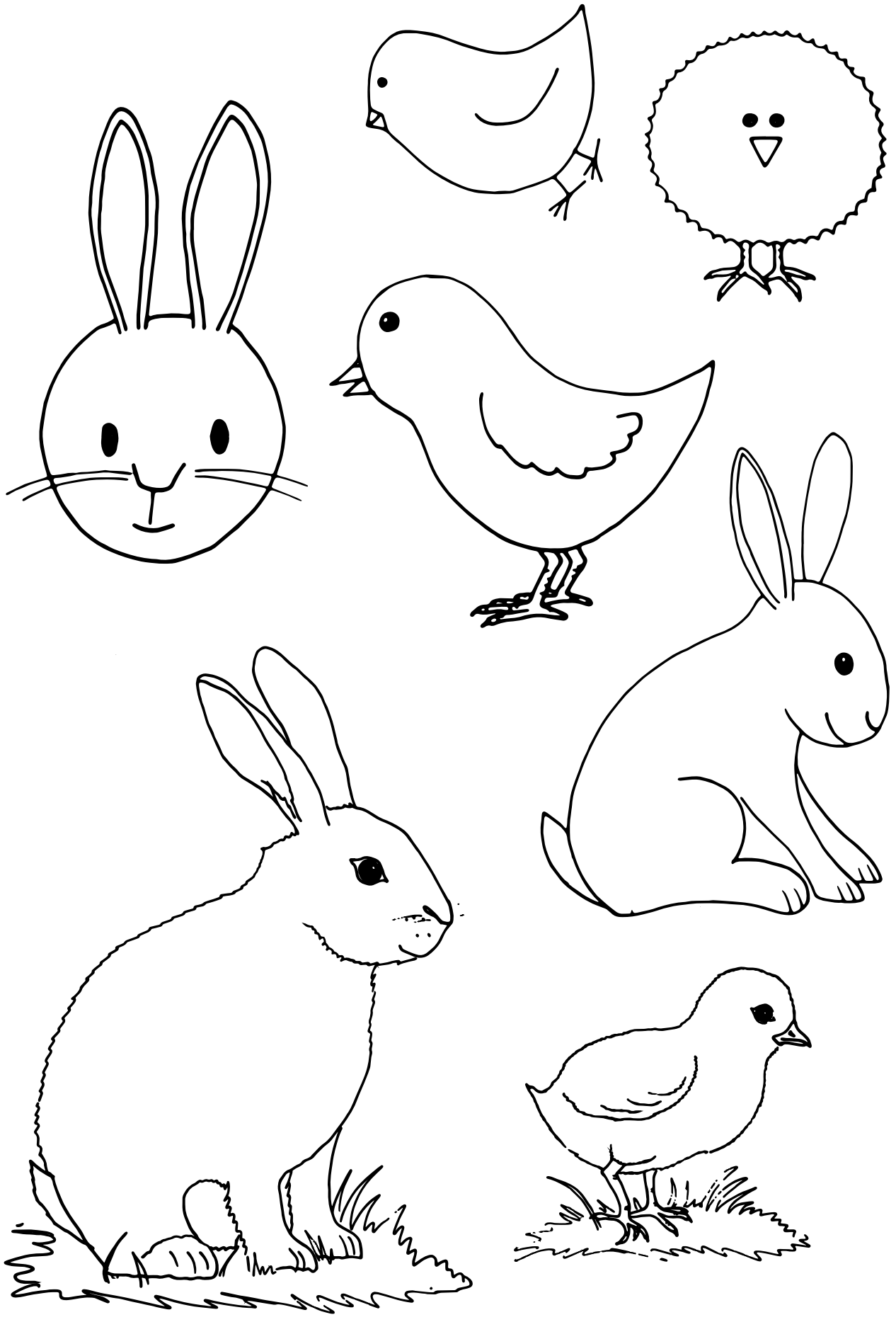
! TIP – KRAJOVÉ NÁZVY

Při vyrábění můžeme s dětmi diskutovat o tom, jak se u nich doma říká vyfouknutým vajíčkům. Znají názvy vejďumek, výduněk, pouch, pouko, pouchle?

7 PŘÍRODNÍ ŠTĚTCE

Cíl:	Prozkoumat, co vše lze kolem nás a v přírodě použít jako štětec. Vyzkoušet si nové štětce v praxi.
Čas:	15–30 min
Věk:	MŠ, ZŠ, SŠ
Místo:	prostor, kde je možné trhat přírodniny (nezbytně nutné)
Období:	v teplé části roku / celoročně
Pomůcky:	provázky/gumičky, nůžky, papír, tužky, podložky, misky na vodu a hlínu, voda, případně vodovky nebo akvarelové pastelky

1 TVOŘÍME ŠTĚTEC

Skupiny či jednotlivci dostanou snadný úkol. Na vhodném místě (kde je možné jemně trhat přírodniny kolem nás) vyzkoušet z dostupných materiálů vytvořit přírodní štětec. Pracovní postup je zcela na dětech. Je ale vhodné ukázat jeden příklad: Vezmeme malou suchou větvičku, pár jehlic smrku a ovážeme provázkem. Další možností je přivázat trs trávy, a pak trávu zastříhnout do roviny. Některé skupiny napadne mech, květy, kůra, dokonce i vlasy. Je vhodné nechat dětem ve vymyšlení volnost, jen je dobré připomenout cíl: aby se dalo pomocí štětce malovat.

2 BARVY

Společně si představíme své hotové štětce, krátce můžeme sdílet, jak vznikaly, co nás inspirovalo atd. Pak třídě představíme další krok: štětce vyzkoušet. Namalovat ve skupině nebo samostatně s jejich pomocí obraz. Pokud je to na místě možné, skupiny s mističkami vyrazí na druhý průzkum okolí a vyzkoumají, co vše lze použít jako barvivo (hlínu, jíl, písek, trávu atd.). Je dobré připomenout pravidlo šetrného sběru. Společně se sejdeme na jednom místě a ukážeme si, jaké barvy jsme získali.

3 OBRAZY

Posledním krokem je namalovat pomocí přírodních štětců a přírodních barev obraz – jeden společný za třídu nebo ve skupinách, někdo může chtít tvořit sám. Záleží na prostoru, velikosti papíru a chuti. Malování nemusí být dlouhé, stačí kratičké vyzkoušení. Na závěr lekce uspořádáme galerii a autoři krátce představí své obrazy.

TIP: Pokud je větrno, je možné vyzkoušet malovat hustší hlínou přímo na asfalt chodníku (tam, kde to nevadí).

8 MOTÝLÍ BARVY

Cíl:	Objevit krásu i křehkost motýlích křídel. Získat motýly do hry. Detailně prozkoumat barevnou kresbu nejběžnějších druhů motýlů, a to i ze spodní strany.
Čas:	15–30 min
Věk:	MŠ, ZŠ
Místo:	kdekoliv
Období:	pozorování v teplé části roku (tvorba celoročně)
Pomůcky:	papír, tužky, podložky, pracovní list s obrázky motýlů, nůžky, pastelky, jehla a nit (klacíky), knihy s motýly

1 POZOROVÁNÍ

Na vhodném místě (louka, květinový záhon) sledujeme skutečné motýly, nejen jak jsou zbarvení, ale i jak se pohybují. Můžeme děti nechat klást otázky, které je napadají. Příklady otázek: Jakou mají motýli dráhu letu? Jak vypadají jejich křídla, když jsou zavřená? Proč se tak liší barvy svrchu a zespoda? Proč jsou vlastně křídla motýlů zbarvena tak výraznými vzory a barvami?

INFO: První motýly můžeme v přírodě vidět brzy na jaře, prakticky po roztátí sněhu (cca březen) – výrazný je např. žluťásek řešetlákový, vyletují i přezimující babočky (b. kopřivová, b. paví oko). V rámci školního roku je nejbohatším měsícem na motýly červen. Nejvhodnější čas na pozorování motýlů nastává mezi 10. a 13. hodinou, kdy jsou nejvíce aktivní a „pasou“ se na květech, hledají partnery a vhodná místa k naklazení vajíček. Pak se schovávají před poledním žářem. Odpoledne je na motýly chudší. Kupodivu chlad nebo prudký žár jsou pro ně vážnější překážkou v aktivitě než drobný déšť. Různé druhy motýlů potkáte venku ještě v říjnu.

2 VÝBĚR A TVORBA MOTÝLŮ

Do skupin nebo samostatně si děti rozeberou různé druhy motýlů z pracovních listů. Některé se mohou opakovat, ale je přínosné, když bude vyrobeno více druhů. Vybrané motýly je třeba vystříhnout (menším dětem můžeme připravit předem). Pak vybarvíme křídla – podle skutečných motýlů, pokud máme štěstí, nebo podle obrázků. Nezapomeneme i na spodní stranu křídel. To bývá pro děti velké překvapení, protože obvykle znají motýly jen svrchu.

3 PŘÍPRAVY K LETU

Než motýl vylétne, je vhodné ho ještě upravit. Přeložíme motýla na polovinu a pak ještě přehneme každé z křídel cca 3 mm od středu těla a zahneme nahoru. Tím získá motýl prostorový tvar.

4 LET

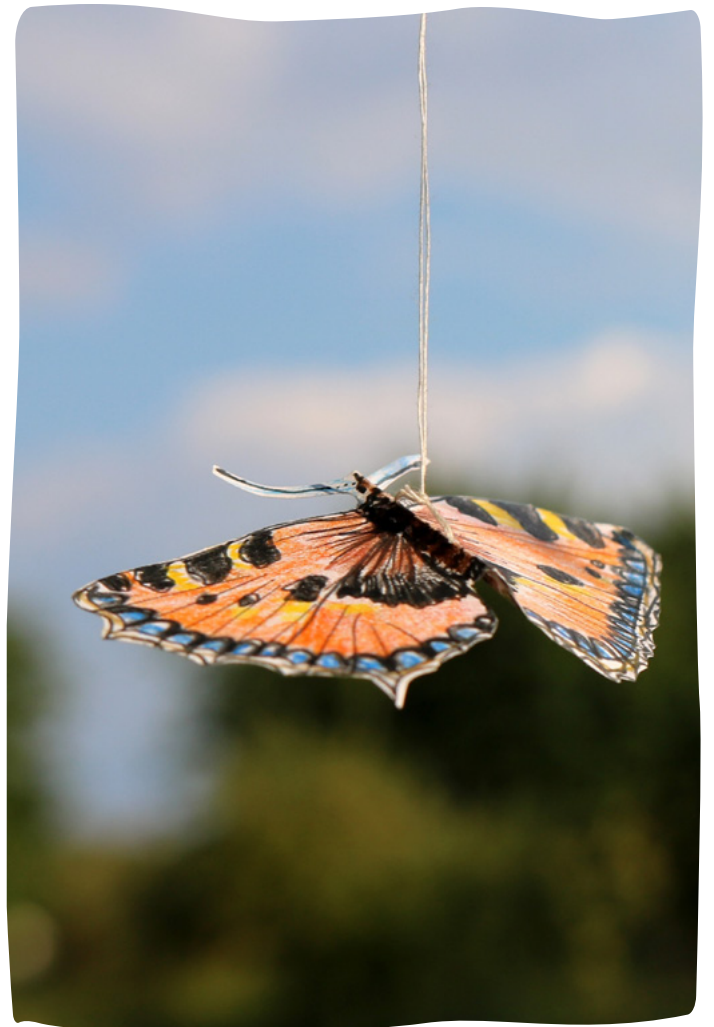
Pokud si chceme užít motýlí létání a třepetání, doporučujeme navléknout motýly na nit. Motýlí let si můžeme užít jen pohledem, pokud nit uvážeme např. na strom a motýl poletuje ve větru, nebo s ním děti mohou běhat.

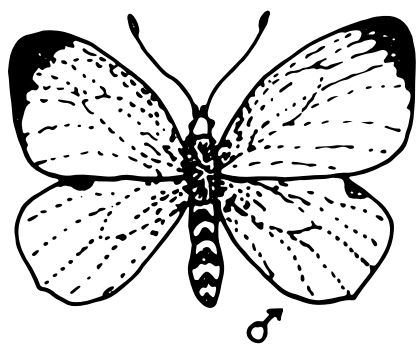
Naše zkušenost: Nám nejlépe fungovalo propíchnout tělo motýla na dvou místech cca 1–2 cm od sebe, provléknout tudy nit a spojit ji mezi otvory. Tak se drží tělo motýla v rovině. Skvěle poletuje motýl připevněný nitkou k větvičce. Pak je společné řádění a tančení ještě veselejší.

TIP: Pro práci i hraní menších dětí doporučujeme obrázky nakopírovat na čtvrtku nebo papír čtvrtkou podlepit. Obvyčejný papír se při řádění snadno potrhá.

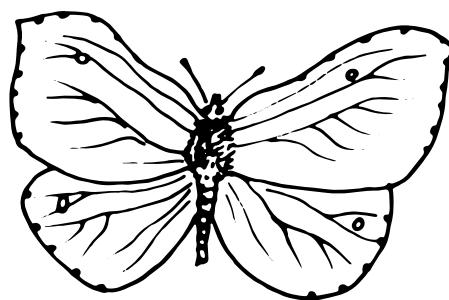
5 OHLÉDNUTÍ

I při této tvořivé lekci je užitečné věnovat krátký čas v závěru k ohlédnutí za tím, co jsme zažili a objevili. Jak se všem pracovalo? Co objevili nového, co dřív nevěděli? A přišli na to, proč jsou motýli ze spodní strany maskovaní a z vrchní tak barevně zářiví?

Bělásek zelný

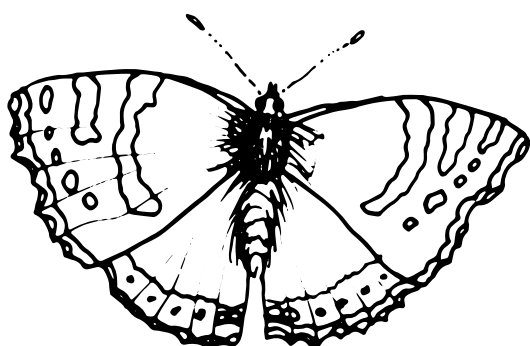
Žluťásek řešetlákový

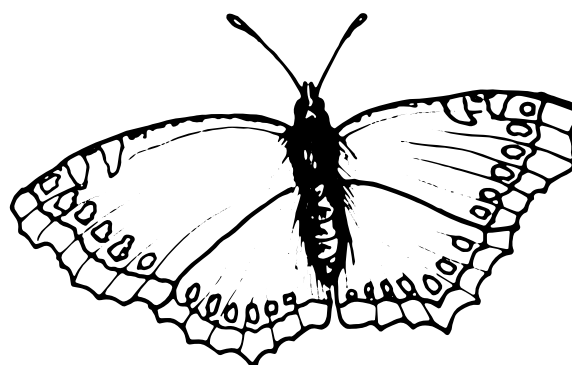
Babočka paví oko

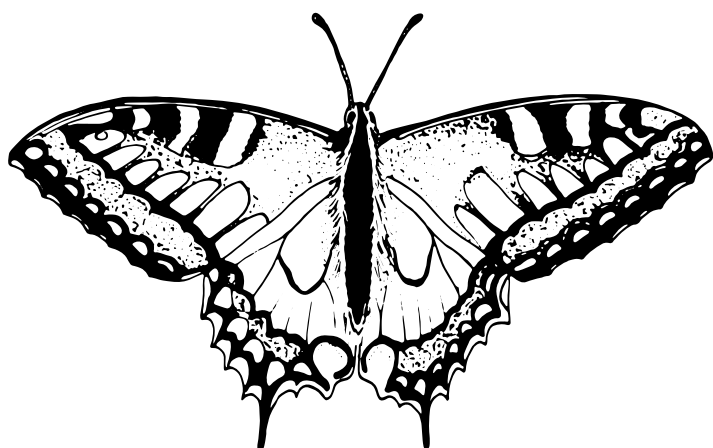
Babočka kopřivová

Babočka admirál

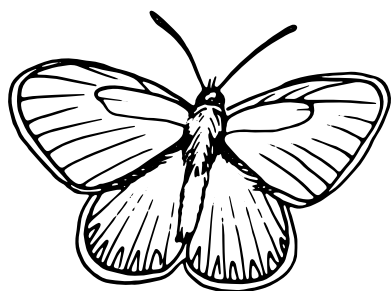
Babočka osiková

Otakárek fenyklový

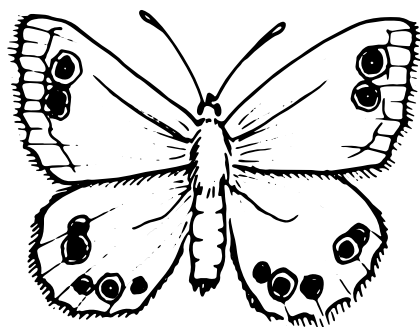
Otakárek ovocný

Modrásek

Vřetenuška obecná

Okáč

Lišaj smrtihlav

9 PŘÍRODNÍ SOCHAŘI

- Cíl:** Vyzkoušet si modelování nejen s pravou keramickou hlínou. Zažít sběr materiálu pro modelování přímo v terénu a umět porovnat různé druhy hlíny.
- Čas:** 45 min
- Věk:** MŠ, ZŠ, SŠ
- Místo:** tvoření kdekoliv + vhodná místa pro sběr vzorků
- Období:** v teplé části roku
- Pomůcky:** nádoby na vzorky, voda, látky na utírání, podložky, lopatky, větvičky a další přírodniny jako špachtle, pracovní listy

1 ODHAD

Ještě než vyrazíme sbírat a porovnávat, zeptáme se dětí, zda odhadnou, jaká půda se na tvoření soch a keramiky hodí nejvíc. Je v okolí školy nějaká hlína, kterou by doporučily vyzkoušet na modelování? Odhady nehodnotíme, nevysvětlujeme, můžeme je zapsat nebo pokládat další otázky.

2 SBĚR VZORKŮ

V okolí školy vytipujeme několik míst, kde je možné odebrat různé druhy hlíny (úrodnou zeminu na zahrádce, písčitou u cesty, jílovitou někde u vody). Pokud není možnost odebrat více vzorků, vydáme se s dětmi sebrat alespoň jeden či dva a další si učitel připraví předem (nebo je možné požádat třídu o pomoc).

3 POROVNÁNÍ PŘI PRÁCI

Třída se rozdělí do skupin – sochařsko-vědeckých týmů, které mají za úkol porovnat, jak se pracuje s různými druhy hlíny. Skupiny zkusí vytvořit malé sošky (zvířat, lidí, předmětů, tvarů) a přitom sledovat, jak se jim s různými druhy hlíny pracovalo. Ideální je do každé skupiny připravit alespoň tři odlišné vzorky

s různým poměrem hlíny, písku a jílu (např. půdu ze zahrady s velkým obsahem humusu, písčitou půdu, jílovitou půdu nebo keramickou hlínu k porovnání).

TIP: STROMOVÉ SOCHY

Najdeme-li vhodné místo a čas, doporučujeme otestovat vzorky i při tvoření stromových soch. Jde o jednoduchou aktivitu, kdy pomocí hlíny modelujete např. obličej přímo na kmenu stromu. Pokud hned neprší, vydrží umělecké dílo na stromu k radosti kolemjdoucích dlouho. Navíc lze do hlíny přidávat přírodniny. Také při tomto druhu sochaření se různé druhy půd budou různě chovat.

4 GALERIE S VÝZKUMEM

Skupiny si společně představí nejen své výtvořky, ale i na co přišly při svém výzkumu, kdy testovaly a porovnávaly různé druhy půd pro keramické tvoření.

TIP: Testování je možné doplnit testem odolnosti proti dešti. Na vhodný povrch (chodník, asfalt) namalujeme vzorky pomocí různých hlín (jílová, keramická, humusovitá ze zahrádky, písčitá) a počkáme na dešť. Případně můžeme hned pokropit vzorky vodou z konve a sledovat, která hlína zůstane na povrchu a která se rychle odplaví.

—
LÉTO
—

10 MALOVÁNÍ SLANOU VODOU

Cíl:	Vyzkoušet si netradiční malování (ideálně s mořskou vodou na mořském pobřeží).
Čas:	10–30 min
Věk:	MŠ, ZŠ, SŠ
Místo:	mořské pobřeží / kdekoliv
Období:	v teplé části roku / celoročně
Pomůcky:	papír, pastelky, akvarelové pastelky, tužka, štětce, podložky (mistička na vodu, vodovky, vytištěné domalovánky)

1 VÝBĚR MÍSTA

Děti i dospělí si v domluveném prostoru najdou pro sebe příjemné místo s výhledem na to, co chtějí malovat. Některé děti možná ocení pomoc s výběrem objektu. Můžeme jim ukázat, že lze malovat velký výřez krajiny, záběr na přístav, detail mušle, obraz jen plný barev nebo něco z naší fantazie. Není třeba malovat dle zadání. Kdo potřebuje, může nejprve využít předkreslené motivy domalovánek. Ostatní si mohou podle potřeby nejprve vytvořit jednoduchý náčrt tužkou.

2 SLANÉ BARVY

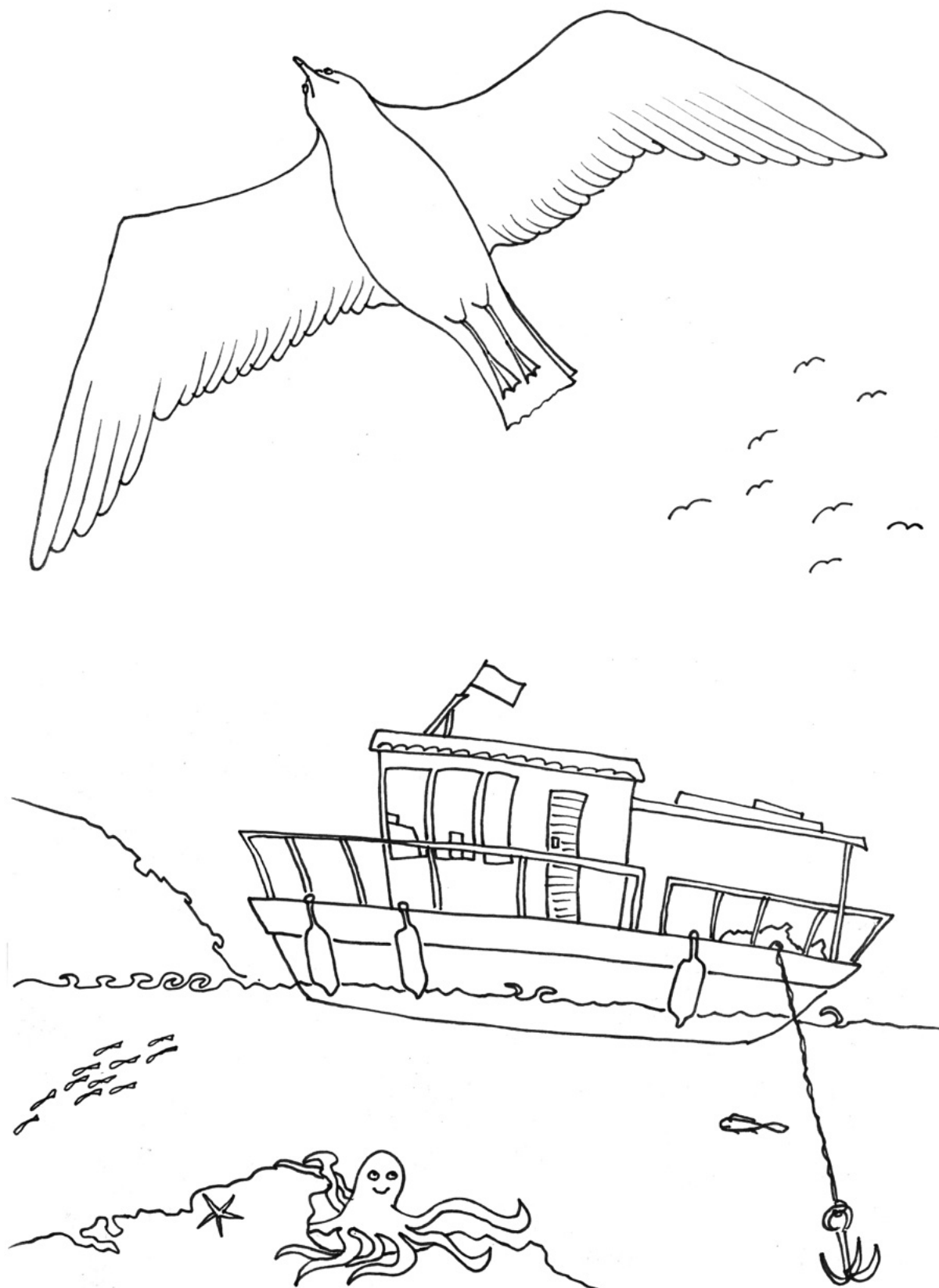
Hurá na barvy. U vody je skvělé využít rozdílů běžných a akvarelových pastelek. Například na kontury, které nechceme, aby se rozmazaly, použijeme běžné pastelky. Tam, kde budeme štětcem barvu roztírat, použijeme akvarelky. Když je barevný podklad hotový, vezmeme si štětce a sedneme si přímo k moři nebo roztíráme barvy nabranou vodou z misky. Kde je třeba, můžeme znovu přidat barvu akvarelkami nebo můžeme použít i vodovky.

3 SLANÁ VÝSTAVA

Malujeme-li ve skupině, je pravděpodobné, že neskončíme všichni současně. Ten, kdo je hotov, může nechat svůj obrázek sušit na slunci (bezpečně daleko od vody a zatížený proti větru) a pustit se do další aktivity. Nabídneme dětem například stavění soch z kamínků, kamínkové obrazy nebo malovat další obrázky pomocí odstínů místní půdy. Když jsou hotové všechny obrazy, můžeme uspořádat společnou výstavu přímo na mořském pobřeží nebo si vytvořit galerii někde pod střechem.

MALOVÁNÍ SLANOU VODOU

11 HLINĚNÉ OBRAZY

- Cíl:** Objevit, jak krásné obrazy lze malovat zdánlivě obyčejnou hlínou. Porovnat půdy z různých míst. Odhadnout, které materiály půjdou na malování použít.
- Čas:** 10–30 min
- Věk:** MŠ, ZŠ, SŠ
- Místo:** kdekoliv
- Období:** celoročně / v teplé části roku
- Pomůcky:** papír, tužky, štětce, mističky, voda, podložky (vytištěné domalovánky, kolíčky)

1 VZORKY PŮD

Malování začíná netradičně – průzkumem okolí a odběrem vzorků ze země (tam kde to jde). Stačí odebrat malé množství místní hlíny, písku, rozemletých kamínků. Vzorky dáme do mističek a přidáme malé (to je důležité!) množství vody – měla by vzniknout velmi hustá kaše, ne obarvená voda. Pro malování lze vyzkoušet nejen různé půdy, ale i písek, nadrolené cihly a další přírodní hnědočervené odstíny, které místo nabízí.

2 VZORKOVNÍK

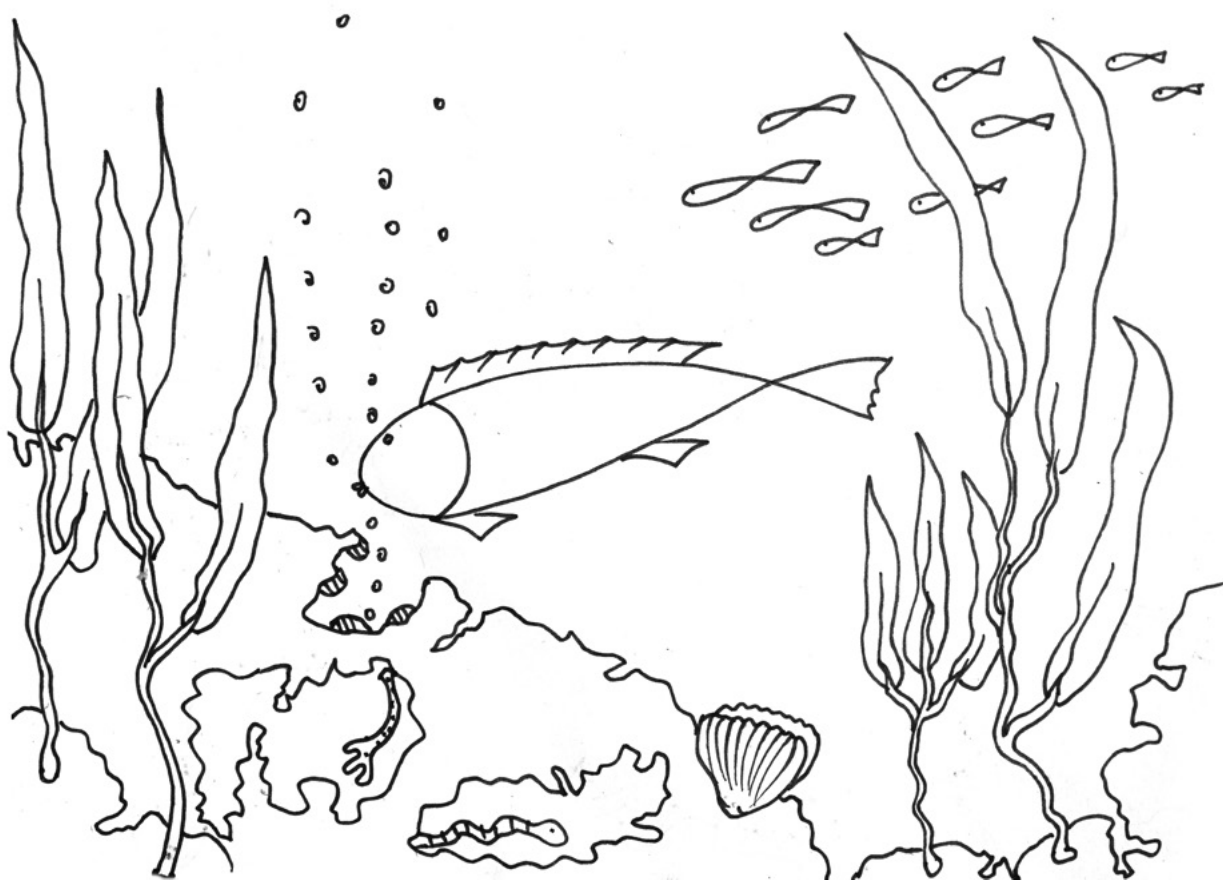
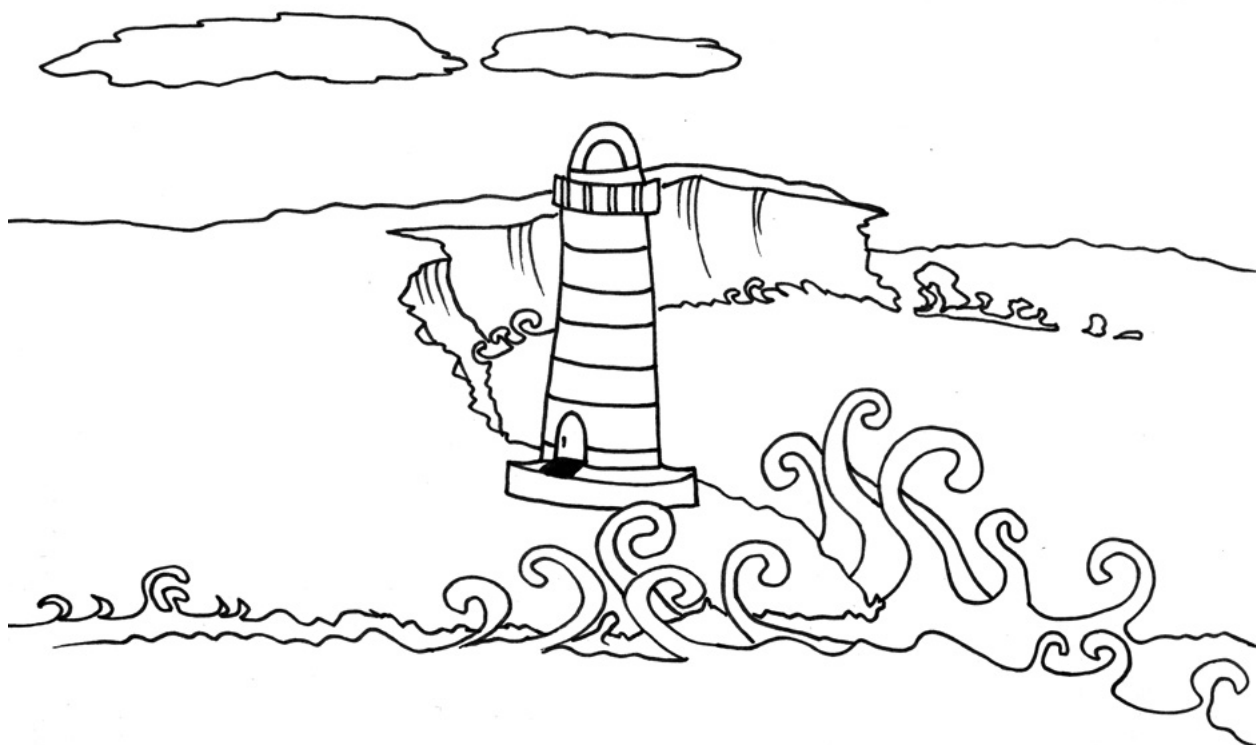
Děti mohou pracovat ve skupinách a vyzkoušet, jaké odstíny se jim podařilo získat. Skupiny si pak mohou odstíny, které nemají, předat nebo půjčovat. Máme barvy, teď už jen vybrat místo, kde se bude dobře malovat. Kdo potřebuje, může využít i domalovánky v pracovních listech. Někdo hliněné obrazy maluje přímo, někdo si je předkreslí tužkou. Některé děti ani nemalovaly, ale psaly dopisy. Kdo je hotov, dá obraz bezpečně sušit a může se pustit do dalšího, nebo do jiné aktivity, kterou místo nabízí (sochy z kamenů, kamenné obrazy, slané obrazy atd.).

3 VÝSTAVA PLNÁ HLÍNY

Je přínosné, pokud v závěru práce společně vytvoříme galerii, třeba jen zavěšením obrázků kolíčky na větve stromů nebo zatížením pod kameny. Společně můžeme vidět, jaké všechny odstíny se podařilo z přírody získat a kdo jaké motivy namaloval.

HLINĚNÉ OBRAZY

12 KAMENNÁ VÝTVÁRKA

Cíl:	Zažít netradiční formu výtvarného tvoření. Rozvinout svou fantazii. Podívat se na kameny z jiného úhlu pohledu.
Čas:	20–40 min
Věk:	MŠ, ZŠ, SŠ
Místo:	kdekoli, kde jsou vhodné kameny
Období:	celoročně
Pomůcky:	kameny, kamínky, papíry/podložky

1 PRŮZKUM KAMENŮ

Společně zmapujeme místo, kde se právě nacházíme a prozkoumáme, jaké všechny druhy kamenů se zde nachází. Ukážeme si různá naleziště, tvary, barvy, velikosti a domluvíme si prostor, kde budeme pracovat a hledat. Další tvoření mohou děti vyzkoušet samy nebo si udělat skupinku.

2 KAMENNÉ OBRAZY

Každý, kdo se chce zapojit do tvoření, má za úkol vytvořit na papír/podložku/zem kamenný obraz. Je výhodné domluvit si čas, např. 5–10 minut, a pak společně procházet jednotlivé obrazy a hádat, co který asi znamená. Někdo tvoří zvířata, postavy, někdo raději krajinu.

3 KAMENNÉ MANDALY

Pokud má skupina náladu (a dost materiálu), může zkusit vytvořit společnou kamennou mandalu. Lze použít malé i velké kameny a i rozměry výsledné mandaly vycházejí ze zájmu výtvarníků. Často během procesu přichází nové nápady a je třeba se ve skupině domluvat. Někdy je výsledkem i několik mandal, což nevádí. Pokud to místo dovoluje, můžeme nechat mandaly pro radost kolemjdoucích.

4 KAMENNÉ SOCHY

Často děti láká stavět věže z kamenů. Můžete je podpořit, ať vytvoří nejen co nejvyšší věž, ale ať si zkusí z kamenů vytvořit nějaké sochy či sousoší. Ostatní pak mohou hádat, co autor v soše viděl. Je zajímavé, kolik se sejde různých tipů, co socha znázorňuje. Je to výborná zkušenost pro všechny, jak moc záleží na úhlu pohledu a že je v pořádku, že stejnou věc může mnoho lidí vidět jinak.

TIP: Pro tvoření s kameny je velmi přínosná kniha Kameny v přírodní dílně od Andrey Frommherz.

Učíme se venku

ATELIÉR

Tato publikace obsahuje následující lekce:

- 1 LISTOVÉ VITRÁŽE
- 2 PTAČÍ MASKY
- 3 V ČEM SE LIŠÍ
- 4 GALERIE ZIMA
- 5 ZIMNÍ SOCHAŘI
- 6 HLINĚNÉ KRASLICE
- 7 PŘÍRODNÍ ŠTĚTCE
- 8 MOTÝLÍ BARVY
- 9 PŘÍRODNÍ SOCHAŘI
- 10 MALOVÁNÍ SLANOU VODOU
- 11 MALOVÁNÍ HLÍNOU
- 12 KAMENNÁ VÝTVARKA